

Selvitys jätteenkuljetusten toimivuudesta poikkeavissa olosuhteissa

Savo-Pielisen jätelautakunta 30.05.2024 § 9
2094/14.06/2024

Valmistelijat / lisätiedot:
Hanna Kisonen, puh. 044 718 5667
etunimi.sukunimi(at)kuopio.fi

Päätösehdotus

ympäristöpäällikkö Saija Pöntinen

Jätelautakunta merkitsee selvityksen tiedoksi.

Päätös

Merkitään, että Jättekukon logitiikkainsinööri Aki Malinen liittyi kokoukseen kuultavaksi tämän asian esittelyn ajaksi ja hän poistui kokouksesta ennen pykälän päätöskäsittelyä.

Merkitään, että Merja Kaija poistui kokouksesta klo 15.24-15.31 väliseksi ajaksi.

Päätösehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.

Lautakunta piti tämän asian käsittelyn jälkeen kokoustauon klo 15.28-15.31

Selostus

Alueellista jätehuoltoviranomaista on lähestynyt maaliskuussa 2024 Kuopion kaupungissa sijaitsevan asuinkiinteistön haltijat ja tehneet jätteenkuljetuksiin liittyvän kantelun. Kyseisen kiinteistön osalta jätteenkuljetuksissa on esiintynyt haasteita vuoden 2024 alkupuolella, jolloin jäteastia on jäänyt ensin tyhjentämättä kuljetusalan lakon vuoksi ja tämän jälkeen kiinteistölle johtavan tien huonon kunnan vuoksi. Kantelussa pyydettiin, että monijäseninen toimija tutkisi jätehuollon toimivuutta paitsi kyseisen kiinteistön osalta niin myös kokonaisuutena.

Kanteluun on vastattu kyseessä olevan kiinteistön osalta kiinteistön haltijoille maaliskuussa 2024. Tässä selvityksessä tarkastellaan koko toimialueen kattavasti poikkeuksellisten olosuhteiden, kuten lakon tai haastavien sääolosuhteiden vaikutusta alueen jätteenkuljetuksiin ja jätehuollon toimivuuteen. Jäteyhtiö Jättekukko ja jätehuoltoviranomainen ovat saaneet poikkeuksellisen paljon yhteydenottoja jäteastiatyhjennyksiin liittyen talvikautena 2023–2024, ja näistä yhteydenotoista merkittävä osa liittyy talviolosuhteiden aiheuttamiin haasteisiin jäteastioiden tyhjennyksessä.

Vastuut jätehuollon järjestämisessä ja jätehuollon ohjaus

Kunnan tehtävänä on järjestää asumisessa syntyvän ja muun jätelain 32 §:ssä tarkoitetun yhdyskuntajätteen jätehuolto. Kunnan tehtävät jätehuollossa jakautuvat jätehuollon järjestämiseen liittyviin lakisääteisiin palvelutehtäviin, kunnallisen jätelaitoksen omistajaohjaukseen, jätehuollon järjestämiseen liittyviin viranomaistehtäviin sekä jätehuollon valvontaviranomaisen tehtäviin.

Kunnalla on vastuu sille kuuluvien jätehuoltotehtävien järjestämisestä, mutta se voi siirtää jätehuollon palvelutehtävät eli käytännön toteuttamisen kuntien tätä tarkoitusta varten perustamalle ja yhdessä omistamalle yhtiölle. Jäteyhtiö Jätekkko on 15 kunnan omistama palveluyhtiö, joka tuottaa toimialueellaan kaikki asuinkiinteistöjen päivittäiseen jätehuoltoon liittyvät palvelut, kuten kiinteistöittaisen jätteenkuljetuksen. Toimialueella urakoi tällä hetkellä kunnan lukuun kiinteistöittäisiä jätteenkuljetuksia pakkaavalla jäteautolla kolme kuljetusyritystä; Lassila & Tikanoja Oyj, Verdis Oy sekä TKL Kuljetus Oy.

Jätelaki asettaa yleiset laatuvaatimukset jätteenkuljetukselle, vastaanottoaikojen riittävyydelle ja saavutettavuudelle, etusijajärjestyksen toteuttamiselle, palveluiden mitoitukselle ja tiedotuksen riittävyydelle. Lisäksi kunnallisissa jätehuoltomääräyksissä annetaan jätelainsäädäntöä täydentäviä ja tarkentavia määräyksiä, jotka koskevat esimerkiksi jätteiden lajittelua, keräämistä, ja kuljettamista. Alueen jätehuoltoviranomainen, Savo-Pielisen jätelautakunta, seuraa jätehuollon toteuttamista ja jätehuoltomääräysten noudattamista alueellaan. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen puolestaan valvoo, että jätehuolto järjestetään alueella jätelain ja jätehuoltomääräysten mukaisesti.

Jätehuollon kehittämistä ja toteuttamista ohjaa alueella myös kuntien jätepoliittinen ohjelma ja jätehuollon palvelutaso. Nämä luovat jätehuollossa raamit, joiden puitteissa Jätekkko järjestää alueen jätehuoltopalvelut. Kunnat voivat omistajaohjauksellaan vaikuttaa yhtiön toimintaan ja siihen, että Jätekkko toteuttaa jätehuoltoa jätepoliittisessa ohjelmassa linjatun mukaisesti.

Kiinteistöittäinen jätteenkuljetus

Kiinteistöittäistä keräystä pidetään jätehuoltoon liittymisessä lähtökohtana ja noin 59 000 vakituista ja vapaa-ajan asuntoa onkin liittynyt jätehuoltoon kiinteistöittäisesti eli omalla tai naapurien yhteisellä jäteastialla (tilanne 1.1.2024). Ympäri vuoden tyhjennyksessä olevia kiinteistökohtaisia jäteastioita on noin 30 500 ja kesäaikana (1.5.–30.9.) tyhjennyksessä olevia jäteastioita noin 3 600 kappaletta. Jätekimpoissa on osakkaana noin 12 000 vakituista asuntoa ja noin 12 500 vapaa-ajan asuntoa.

Toimialueella tehdään vuosittain noin 1,8 miljoonaa jäteastian tyhjennystä, joista sekajäteastian tyhjennyksiä on noin 1,3 miljoonaa. Savo-Pielisen jätelautakunta on määritellyt sekajätteen kiinteistöittäisen kuljetusalueen, jolla jätteenkuljetuksille on ympäri vuoden hyvät olosuhteet. Sekajätteen kuljetusalueeseen kuuluvat kaikki valtion ja kunnan ylläpitämät tiet ja kadut sekä Savo-Pielisen jätelautakunnan erikseen päättämät hyväkuntoiset yksityistiet tietyin rajauksin. Savo-Pielisen jätelautakunnan ja Jätekkkon toimialue on hyvin laaja ja haja-asutusalueen osuus on huomattava. Tiestöstä merkittävä osa on yksityisteitä, joilla kunnossapidon taso on

etenkin talviaikaan hyvin vaihteleva. Nämä olosuhteet ovat kuljetusten näkökulmasta haasteelliset verrattuna alueisiin, joissa asutus on taajamavaltaista.

Jäteastia voi olla tyhjennyksessä myös sekajätteen kiinteistöittaisen kuljetusalueen ulkopuolella silloin, kun kulkuyhteys kiinteistön keräyspaikalle on kantava ja esteetön eli jätteenkuljetus on mahdollista hoitaa jäteautolla. Kun jäteastia tyhjenetään kiinteistöittaisen jätteenkuljetuksen ulkopuoliselta alueelta, peritään jätetaksan mukainen lisämaksu normaalia hankalampien kuljetusolosuhteiden vuoksi. Jäteautonkuljettaja tekee tyhjennysajankohtana arvion siitä, onko keräyspaikalle johtavaa tietä turvallista ajaa tien kunto ja muut olosuhteet huomioiden. Kuljettaja on velvollinen jättämään tyhjennyksen tekemättä, jos tien kunto on niin heikko tai olosuhteet muutoin niin haastavat, että tyhjennyksen suorittaminen voi aiheuttaa turvallisuusriskin.

Jätehuoltomääräyksissä on säännelty kiinteistöjen liittymisestä järjestettyyn jätehuoltoon, jos kiinteistöittäistä jätteenkuljetusta ei voida järjestää esimerkiksi hankalien tieolosuhteiden vuoksi. Tällöin kiinteistö on lähimmän aluekeräyspisteen käyttäjä.

Hukkanoudot ja talviolosuhteiden vaikutus jätteenkuljetuksiin

Kun jäteastia jää tyhjentämättä jäteautonkuljettajasta riippumattomasta syystä, tekee jäteautonkuljettaja hukkanoudosta sisäisen ilmoituksen perusteluineen jäteyhtiölle. Hukkanoudon syitä ovat mm. lukossa oleva portti, edessä oleva auto, astian sijaintiin liittyvät tilanteet (astiaa ei löydy) sekä sekaisin olevat jätelajit, jolloin astia on tyhjennettävä sekajätekuormaan. Talviaikaan runsas lumi, auraamattomat tai heikosti auratut tiet ja lumipolanteet sekä liukkaus ja hiekoittamattomuus vaikeuttavat jätteenkuljetuksia etenkin haja-asutusalueella. Lisäksi jäteastioiden jäätyminen aiheuttaa hukkanoutoja talviaikana.

Hukkanoutoja tehdään vuosittain lähes 10 000 kappaletta (noin 9400 vuonna 2023, sisältää eri hukkanoutokertoja samoilta kohteilta) ja hukkanoutojen määrä kaksinkertaistuu talvella kesäaikaan nähden. Koko toimialueella tehtiin talvikuukausina (marras-maaliskuu) noin 1200 hukkanoutoa kuukautta kohden. Sen sijaan vuonna 2023 kesäkuukausina (kesä-elokuu) tehtiin noin 650 hukkanoutoa kuukautta kohden. Kaikkiin toimialueella tehtäviin tyhjennyksiin nähden hukkanoutojen osuus on vain vajaa prosentti kaikista sekajäteastian tyhjennyksistä talviaikaan ja alle puoli prosenttia kesäaikaan.

Vuonna 2023 suoraan talviaikaisiin olosuhteisiin, kuten tien auraamattomuuteen ja liukkauteen sekä jäätyneisiin jäteastioihin liittyviä hukkanoutoja tehtiin noin 2200 kappaletta. Lisäksi tien huonolla kunnolla perusteltuja hukkanoutoja tehtiin vuoden aikana noin 550 kappaletta, joista kesäajalle ajoittuu noin 30 hukkanoutoa.

Hukkanoutojen määrä on kasvanut vuosina 2023 ja 2024 merkittävästi aiemmasta. Ajalla 1.11.–31.3. hukkanoutoja oli kaudella 2022–2023 noin 2600 vähemmän ja kaudella 2021–2022 noin 1700 vähemmän kuin kaudella 2023–2024. Talviajan hukkanoudot ovat näin ollen kasvaneet jopa 42 % aiemmasta. Myös kesäajalla

tehdyt hukkanoudot ovat kasvaneet noin 25 %:lla kesäkaudesta 2022 kesäkauteen 2023.

Kuluva talvikausi oli kuljetusten näkökulmasta hyvin haasteellinen sääolosuhteiltaan, mutta hukkanoutojen määrän kasvua selittävät myös muut tekijät. Kuljetusurakoitsijat kiinnittävät nykyisin aiempaa enemmän huomiota turvallisuusnäkökohtiin ja keräyspaikan tai keräyspaikalle johtavan tien kuntoon liittyviä riskejä (esim. ojaan luisuminen, jumiin jääminen tai jäteauton vaurioituminen) arvioidaan tarkemmin. Keväällä 2023 laajalla urakka-alueella operoinut kuljetusyrittäjä lopetti toimintansa, ja kuljetusyrietykset, joille urakka-alueet siirtyivät, ovat olleet turvallisuusnäkökulmiin liittyvien ilmoitusten tekemisessä aiempaa urakoitsijaa aktiivisempia. Tämä voi osaltaan selittää sitä, miksi osa asiakkaista on kokenut jätteenkuljetuksissa olleen enemmän ongelmia talvikaudella 2023–2024 verrattuna aiempiin talviin.

Myös kuljetuskaluston koko on kasvanut, ja kuljetusurakoissa käytettävät jäteautot ovat nykyisin lähtökohtaisesti kolmiakselisia jäteautoja. Kolmiakseliseen autoon mahtuu enemmän jätteitä kuin kaksiakselisiin autoihin, jolloin sen painokin on suurempi. Jäteauto voi painaa täytenä jopa 30 tonnia, mikä vaatii tieltä hyvää kantavuutta.

Toimenpiteet hukkanoutoilmoituksen johdosta

Jäteyhtiö lähettää kuljettajan tekemän hukkanoutoilmoituksen perusteella asiakkaalle tiedon tyhjennyksen estymisestä ja seuraavasta tyhjennysajankohdasta. Haja-asutusalueella tyhjennystä ei käydä yrittämässä enää uudestaan kyseessä olevalla reitillä, vaan tyhjennys siirtyy seuraavaan rytmin mukaiseen ajankohtaan. Tieto lähetetään tekstiviestitse, jos asiakkaan puhelinnumero on tallennettu asiakaskortille. Tällöin tieto tyhjennyksen estymisestä saadaan lähetettyä asiakkaalle hyvin pian tapahtuma-ajankohdan jälkeen. Jos asiakkaan puhelinnumero ei ole tiedossa, lähetetään hukkanoutoilmoitus postitse.

Talviaikaan hukkanoutoilmoitusten käsittely voi ruuhkaantua ilmoitusten runsaasta määrästä johtuen ja tällöin postitse lähetettävien ilmoitusten viive voi olla jopa viikkoja. Näin pitkä viive tiedottamisessa vaikeuttaa asiakkaan mahdollisuuksia vaikuttaa keräyspaikan tai yksityistien kuntoon seuraavaa rytmin mukaista tyhjennystä varten. Jos tyhjennysväli on kaksi tai neljä viikkoa, ei asiakas ehdi välttämättä saada tietoa tyhjennyksen estymisestä ja sen syistä ennen uutta rytmin mukaista tyhjennysajankohtaa.

Sääolosuhteista johtuvat tilanteet, joissa astia jää kokonaan tyhjentämättä, ovat yleensä ohimeneviä ja astian tyhjentäminen onnistuu seuraavalla tyhjennyskerralla normaalisti. Jos kuitenkin olosuhteet ovat sekajätteen kuljetusalueen ulkopuolella toistuvasti sellaiset, ettei jäteastiaa saada tyhjennettyä kiinteistön keräyspaikasta, ei keräyspaikan katsota olevan jätehuoltomääräysten mukainen ja astia tulee siirtää isomman tai parempikuntoisen tien varteen tai vaihtoehtoisesti järjestää jätehuolto joko jätekimpan tai aluekeräyspisteen kautta. Jos jäteastia jää toistuvasti tyhjentämättä keräyspaikkaan tai keräyspaikalle johtavan yksityistien kuntoon liittyvän syyn vuoksi, kehottaa jätehuoltoviranomainen kiinteistön haltijaa

siirtämään jäteastian ja päättää tarvittaessa kiinteistön haltijan kuulemisen jälkeen kiinteistön siirtämisestä aluekeräyspisteen käyttäjäksi.

Lakon vaikutukset jätteenkuljetuksiin

Vaihtelevien sääolosuhteiden lisäksi on myös muita poikkeavia tilanteita, jotka voivat heikentää jätteenkuljetusten toimivuutta väliaikaisesti. Laaja kuljetusalan lakko 1.-2.2.2024 vaikutti jätteenkuljetuksiin myös Jättekukon toimialueella ja vaikutukset kohdistuivat sekä haja-asutusalueisiin että taajamiin. Työtaistelun vuoksi kuorma-autoalan työehtosopimuksen soveltamisalalla ei tehty torstain 1.2.2024 klo 00.00 ja perjantain 2.2.2024 klo 24.00 välisenä aikana alkavia työvuoroja.

Jättekukon toimialueella lakolla oli vaikutusta kahden kuljetusurakoitsijan kuljetuksiin ja lakon vuoksi tyhjentämättä jäi tyhjennysrytmin mukaisena tyhjennyspäivänä yhteensä lähes 3500 jäteastiaa. Lakon vaikutukset kohdistuivat biojätteen ja pakkausjätteiden osalta koko toimialueeseen ja sekajätteen osalta läntiseen urakka-alueeseen (Hiltulanlahti, Karttula, Tervo, Vesanto, Maaninka, Konnevesi, Rautalampi, Suonenjoki), Koillis-Savoon (Riistavesi, Vehmersalmi, Juankoski, Kaavi, Tuusniemi, Outokumpu), Siilinjärveen sekä Kuopion koilliseen alueeseen ja Kuopion keskeisen taajaman eteläiseen ja pohjoiseen alueeseen.

Pakkausjätteitä ja biojätteitä sekä Kuopion keskeisellä alueella sekajätteitä urakoiva kuljetusyrittäjä ajoi kaikki viivästyneet jäteajot kiinni lakkoa seuraavalla viikolla. Toisella lakon piirissä olleella kuljetusyrittäjällä ei ollut mahdollisuutta ajaa tekemättömiä jäteastian tyhjennyksiä kiinni, jolloin torstain 1.2. tai perjantain 2.2. sekajättereittien kohteet jäivät kokonaan välistä ja sekajäteastian tyhjennys siirtyi rytmin mukaisesti eteenpäin seuraavaan tyhjennysajankohtaan joko 1, 2, 4 tai 8 viikkoa. Lakkoviikon tyhjennys jäi kokonaan tekemättä 2300 kohteelta. Näiden kohteiden osalta mahdolliset ylimääräiset jätteet huomioitiin laskutuksessa niin, ettei irtojätteistä veloitettu lisäsäkkimaksuja.

Asiakastyytyväisyys ja tiedottamisen kehittäminen

Jättekukko selvittää säännöllisesti asiakaskyselyin palvelunsa toimivuutta ja kehittää palveluja tulosten pohjalta. Keväällä 2023 tehdyn asiakastyytyväisyyskyselyn vastaajista 74 % oli järjestänyt vakituisen asunnon jätehuollon kiinteistökohtaisella jäteastialla ja 22 % naapurin kanssa yhteisellä jäteastialla. Tyytyväisyys jätteenkuljetuksiin ja kiinteistön jätehuoltoon oli laskenut hieman edellisestä kyselystä (v. 2020) ollen kuitenkin edelleen hyvin korkealla tasolla; 78 % vastaajista ilmoitti olevansa tyytyväinen jätehuoltoon ja 88 % koki jätteenkuljettajan hoitavan työnsä hyvin. Vastaajista kuitenkin vain 31 % ilmoitti asuinalueeseen haja-asutusalueen, jossa etenkin talviaikaiset sääolosuhteet aiheuttavat todennäköisemmin häiriöitä jätteenkuljetuksiin.

Asiakastyytyväisyyskyselyn vastausten perusteella asiakkaat ovat hyvin tyytyväisiä myös Jättekukon asiakaspalveluun: asiakaspalveluun yhteydessä olleista vastaajista 89 % piti palvelua ystävällisenä ja 82 %:n mielestä palvelu oli ammattimaista. Myös tyytyväisyys asiakaspalveluun oli kuitenkin laskenut hieman vuoden 2020 kyselyn tuloksista.

Jätekukko selvitti keväällä 2023 toteutetun asiakastyytyväisyyskyselyn yhteydessä asiakkaiden kokemuksia jätehuollon sujuvuudesta poikkeusaikana (helmi- ja maaliskuu 2023). Tällöin jätekuljetuksiin vaikutti laajan lakon lisäksi myös alueella urakoineen jätteenkuljetusyrityksen konkurssi. 73 % vastaajista koki, ettei jätekuljetusten häiriötilalla, kuten mahdollisilla viiveillä jäteastian tyhjennyksissä, ollut mitään vaikutusta arkeen ja 18 % vastaajista koki häiriötilan hankaloittaneen jätehuoltoa hieman. Sen sijaan vain noin puolet vastaajista oli sitä mieltä, että Jätekukko viesti hyvin poikkeuksista jätehuollossa. Asiakkaita tiedotettiin lakon vaikutuksista Jätekukon verkkosivuilla ja sosiaalisen median kanavilla sekä tekstiviestitse.

Myös Kiinteistöliitto Itä-Suomi on selvittänyt keväällä 2024 alueen taloyhtiöiden tyytyväisyyttä kunnan järjestämään jätteenkuljetukseen. Vastaajista noin 85 % arvioi kunnan onnistuneen jätekuljetusten järjestämisessä hyvin tai erittäin hyvin.

Jätekukko kehittää parhaillaan jäteautonkuljettajien ilmoitusten käsittelyä sekä ilmoitusten johdosta asiakkaille tehtävää viestintää. Ilmoitusten käsittelyä on tarkoitus tehostaa, ja asiakkaiden tiedottamista selkeyttää ja nopeuttaa. Jätekukko on hankkimassa kaikkien kuljettajien käyttöön valokuvasevellyksen, jonka avulla kuljettaja voi ottaa hukkanoutotilannetta selventäviä valokuvia ilmoituksen tekemisen yhteydessä. Valokuvien kattava käyttöönsaanti selkeyttää hukkanoutotilanteiden tulkintaa jäteyhtiössä ja auttaa tiedottamaan kiinteistön haltijaa ymmärrettävästi ja ajantasaisesti. Kun hukkanoutotilanteiden tulkinta selkeytyy jäteyhtiössä, viesti saadaan nopeammin perille myös asiakkaalle.

Jotta asiakkaita voitaisiin neuvoa jatkossa aiempaa kattavammin erilaisissa hukkanoutotilanteissa, on jäteyhtiön asiakaspalvelun kanssa käyty läpi ohjeistusta hukkanoutotilanteisiin liittyen. Tarvittaessa asiakkaan tilannetta jatkoselvitetään tapauskohtaisesti Jätekukon palvelutuotannossa. Lisäksi Jätekukko selvittää mahdollisuutta tiedottaa yksityisteiden tiekuntia teiden talvikunnossapidosta jätekuljetusten näkökulmasta syksyllä ennen talvikautta 2024–2025, jotta kunnossapidossa osattaisiin huomioida paremmin jäteauton vaatimat olosuhteet ja hukkanoutotilanteet voitaisiin välttää.

Liitteet